

REDACTIUNEA.
Administrație și Tipografa
Brașov, piata mare nr. 30.
Scriitorii nefrancate nu se
primesc.
Manuscrise nu se returnă.
INSERATE
so primăsc la Administrație în
Brașov și la următoarele
BIROURI DE ANUNȚURI:
In Viena: la M. Dukes Nachf.
Nux. Augenfeld & Emorie Los-
ner, Heinrich Schalok, A. Op-
pelik Nachf., Anton Oppelik.
In Budapest: la A. V. Gold-
berger, Ekstein Bernat, Iuliu
Leopold (VII Erzsébet-körút).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o se-
rie garmonde pe o coloană 10
bani pentru o publicare. Pu-
blicările mai dese după tarifă
și invocă. — **RECLAME** pe
pagina 3-a o serie 20 bani

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXVIII.

Nr. 235.

Brașov, Luni-Marți 25 Octombrie (7 Noemvrie).

1905.

Jocul sortii.

Vinerea trecută s'a serbat în Petersburg aniversarea suirei pe tron a Țarului Nicolae II. Deși focul turburărilor, ce mistue mai ales orașele Rusiei, dând dinic lumei spectacolul de cionir săngerose, de excese crude ale plebei, de jaf și omor, de cele mai crâncene măcelării ale Jidovilor și de atentate cu bombe încă nu s'a stîns, deși flacările lui mistue încă intestinele vastului imperiu amenințând a se estinde tot mai tare, Petersburgul a fost în diua amintitei aniversări liniștit. Socialiștii ca și când ar fi urmat un semnal dat, au dispărut de pe străzi, cari erau întestate de massele poporului capitalei și cari priviau vesel la orașul împodobit de locuitorii săi cu o pompă, ce nu s'a mai văzut dela 1896 încec.

Drapelele, ghirlandele, iluminatia strălucită și veselia ce se vedea pe fețele poporului compus din toate clasele, vestiau că Rusia nu mai e împărăția autocrată de acum 11 ani, când Nicolae al II-lea a ajuns la domnire.

Locuitorii din Petersburg au serbat în diua de 3 Noembrie n. liberarea poporului rusesc de sub jugul autocratiei, liberarea sa cu ajutorul desastrelor, de care a fost lovita Rusia în Asia extremă și a puternicei mișcări revoluționare din lăuntru, ce a urmat după ele. A salutat și manifestat pentru prima oară pe Tarul Nicolae II, ca domnitor constituțional.

Ceea-ce s'a petrecut și se petrece în Rusia, schimbarea neașteptată a sortii ceior 135 de milioane de locuitori ai ei, cari sunt pe cale de a deveni popor liber, e învederat că va avea o înriurință mare la răsărit ca și la apus.

Dela Constantinopol sosesc scirea, că evenimentele din Rusia și acordarea constituției au făcut o mare și adâncă impresiune asupra Sulta-

nului și a sfetnicilor săi, deoarece se tem că aceste fapte vor avea o mare înriurință și asupra mersului desvoltării interiore politice a Turciei. Temea aceasta se ilustrează prin faptul, că țările turcescă le este absolut interdîs de a publica ceva despre marile transformări din Rusia.

Pe când Padișahul și cu divanul său sunt torturați de aceste îngrijiri, se poate dice că evenimentele din Rusia și-au aruncat reflexul lor deja asupra monarhiei noastre dualiste. În țările cislaitane împărătesc spiritele sunt adăi muncite de grija, că votul universal ca mâne va bate și la porțile Austriei, reclamându-și stăpânirea sa. Si grija aceasta stă în legătură cu cele ce se petrec astăzi, relativ la votul universal, în Ungaria și în Rusia.

Se scie că din momentul, când ca singurul remediul al soluției crizei ungare a fost prezentat coronei proiectul de a se introduce în Ungaria votul universal, cereurile politice austriace au fost cuprinse de neliniște, prevădînd, că, de către votul universal își va afla intrarea sa în regatul Sfântului Stefan, nu va trece mult timp până ce va răsbi și isbuti pe deplin și în Austria. În diilele din urmă votului universal i-a venit un sprigina tare și dintr-o parte de unde mai puțin se aștepta, dela mișcarea revoluționară din Rusia.

Aprópe în aceeași zi când locuitorii capitalei rusesci serbau proclamarea constituției lor, care a pus în curs și sănsele invingerei principiului votului universal în marea împărătie nordică, s'a întîmplat în capitala austriacă ca o încercare a lucrătorilor socialiști, de a demonstra pe stradă în favorul votului universal, să fie suprimită în mod brutal de poliție și de organele ei, și să aibă urmări grave intru căt cu ocasiunea încăerării numeroși cetăteni au fost răniți.

Exemplele atrag. Din acest incident s'a născut o ferbere mare între

socialiștii din Austria și deja ei au pus la ordinea dilei numerose demonstrații pentru dreptul electoral, numai în Viena ci în toate provinciile austriace.

Faptul acesta a fost de-a juns se provoche din nou o infocată discuție asupra reformei electorale în Austria, la care se vede silit a lua parte și guvernul pînă enunțările sale, ce au de scop deocamdată a liniști pe cei nemulțumiți asupra bunelor sale intenții.

Cine ar fi crezut că o să ajungem noi, cei cu renumitul constituționalism austro-ungar, sub presiunea reformelor liberale din Rusia?

Conflictul greco-român. »Conservatorul« din București desmîntă formal scirea dată de »Agenția Fournier«, după care diferendul greco-român va fi dîfinit tribunalului arbitral din Haga. România nu va consimîn să ducă înaintea unui tribunal arbitral cestiușa secundară a denunțării protocolului anexat la convenționea comercială, când nu se va putea discuta cestiușa întrăgă, a cărei origine sunt crimele săvârșite de bande grecești contra românilor din Macedonia și atitudinea antrenonica a Patriarchului ecumenic, care excomunișă pe preoți pentru că fac slujba religiosă în limba românescă, lucru îngăduit în Biserica ortodoxă.

Joi seara a plecat la Athena d-l Roznovanu, șef de cabinet al ministrului afacerilor străine, și d-l Horațiu Andreescu, consulul general al României la Pireu, pentru a remite președintelui consiliului de ministri grec, o nouă notă a guvernului român în cestiușa conflictului româno-grec.

Punctul de vedere al guvernului român este, că denunțarea convenționei comerciale atrage și anularea protocolului relativ la comunitățile grecești din România.

Exarchat român la Constantinopol. »Agenția Română« a comunicat țările următoarea telegramă din Constantinopol:

In ședința de Vineri a Sinodului, Patriarhul ecumenic a comunicat cum că ar fi informat, că România are intenția de a numi un exarh român la Constantinopol și că ar oferi acest post I. P. S. S. metropolitanul grec Procopie din Domazz, care ar fi dispus a primi acăstă însărcinare. Metropolitanul grec din Karaferia, monseniorul Constantin, este favorabil cestiușei bisericii aromâne și e dispus a lucra în favoarea aromânilor. Sinodul a invitat pe cei doi metropoliti a da explicări și a se justifica de aceste acuzații.

»Conservatorul« desmîntă acest svon.

Evenimentele dilei.

Guvernul Fejervary s'a hotărît a face un pas însemnat — pentru a sdobi rezistența pasivă a coaliției, tocmai într'un timp când de altă parte pune în mișcare toate pietrile, spre a-și forma și organiza partidul său numit progresist. Pasul amintit este ordinul ministrului de justiție Lanyi cătră toți procurorii supremi și cătră toate procuraturile regesci din țără. În acest ordin ministrul învăță pe procurori să urmărescă din oficiu, pe toți aceia, cari ar încerca să împiedească cursul legal al guvernării de stat în mod opriț de codul penal. Ca fapte violătoare de lege se consideră și împiedecarea preșării jurământului din partea fișanilor numiți de Maj. Sa, căci fișanii sunt reprezentanții puterii executive, însărcinăți cu controlarea autorităților municipale. Prestarea jurământului din partea fișanilor este un act oficial, a cărui împiedecare prin forță său amenință, este punibilă în sensul legei. Cu alte cuvinte, ordinul lui Lanyi amenință cu procedură penală și cu arestare pe toți aceia, cari s'ar opune cu forță instalării fișanilor.

Pressa coaliționistă maghiară e grozav de cărănită asupra guvernului din cauza acestui ordin. Eta absolutismul! Eta că vin cu aplicarea forței brute, ca să înfrângă rezistența națiunii! eslamă pe toate glasurile și în toate variațiunile această presă.

FOILETONUL »GAZ. TRANS.«

Amintiri din 1848—1849.

La Gerold & Co. în Viena au apărut de curând două volume de amintiri sub titlul »Meine Erinnerungen aus den Jahren 1848 und 1849« de FML conte Leopold Kolowrat-Krakowsky.

Manuscriptul acestor amintiri stătea necunoscut în archiva unei rude a autorului, în Bavaria, până ce întimpărarea săcă, ca să fie transportat la castelul Teinitz în Boemia, proprietatea fiului cu același nume al repausatului feldmareșal-locotenent, care și-a ținut de datorie a da publicitatea însemnările tatălui său, așa cum le-a găsit.

Profesorul Dr. Ottokar Weber dela universitatea germană din Praga publică în »N. Fr. Pr.« un resumat din aceste amintiri. Eta căteva pasaje:

Drept exemplu avertisător din țările făurită de 1848, au apărut de curând amintirile feldmareșal-locotenentului conte Kolowrat-Krakowsky, care la 1848 era

colonel în Ungaria la regimentul de husari Archiducele Ferdinand. Amintirile au fost scrise la 1851, scurt după evenimentele, despre cari tratéză. Din aceste însemnări se vede, până unde au ajuns lucrurile în Ungaria, în urma indulgenței concesive din Viena, și cum în Ungaria divizarea armatei a avut asupra acesteia un efect anihilant.

Contele Kolowrat se afla cu regimentul său în Cașovia, unde administra în același timp și funcția unui general de brigadă. La 19 Martie sosi acolo o diligență privată din Pesta. Diligența era împodobită cu tricolorul maghiar. Călătorii, dându-se jos, strigă mulțimea mirate: »Egalitate, libertate, frăție și libertate de presă! Pesta căteva ore sosi și diligența postală împărătescă. Vulturul împărătesc de pe diligență era ras și pe d'asupra lipită emblema ungurăscă. Aceasta a fost începătul revoluției.

Ungaria obținu ministeriu propriu sub Ludovic Batthyány, ér Kossuth era ministru de finanțe și Mészáros de răsboiu. Trupele împărătesc din Ungaria au fost puse, fără considerație de naționalitate sub poruncile nouului ministru de răsboiu. Innsbruck, au ținut încă mult timp la

Intre acest guvern național și împărătel din Viena stătea archiducele Stefan în calitate de palatin, transferat de curând din Praga. Trupele românești sub generalii proprii, peste cari s'u așeza FML baron Bechtold ca comandant suprem.

In același timp s'u înrolată o nouă armată teritorială, honveđii, întâi pe deștri, apoi călări, și în sfîrșit montați și cu artillerie, angajați toți după obiceiul țării, cu vin și aur. La aceștia se remarcă înainte de toate mult fanatism național, însă puțină destoinicie militară. Căci trupele în Ungaria nu aveau numai chemarea de a sta santele și a merge la parădă, ci de a intra într-un veritabil răsboiu. Contra șovinismului unguresc din Pesta se mișca numai decât minoritatea slavă a țării, Sérbi și Croații, cari nu voiau să schimbe hegemonia nemțescă cu cea maghiară, ci să îsbîndescă ca națiunea lor să fie recunoscută de către stat. Este cunoscut, că colonelul Iellaciei, Banul Croației, s'a pus în fruntea mișcării. La curtea împărătescă, de pe la mijlocul lui Maiu aflată în

promisiunea dată, în prima surprisă, Ungariei, destituind pe banul și desprobându-i năvălirea făcută pe contul propriu. Pe la mijlocul lui Iunie d'abia a urmat un revirement, care a restituit subit pe Banul în demnitățile sale și a aprobat campania sa contra Ungariei.

Prin raporturile acestea curiose, armatei împărătesc în Ungaria i-să facă șă dică forță. Începutul să a facă cu aceea, că vulturul împărătesc și colorile negru-galben a trebuit să dispară din toate locurile, ér împărătel deveni rege. Toate trupele dislocate în Ungaria trebuiau să se supună, și își pote oră-cine închipui, ce putea să-și gândescă un brav infanterist dela regimentul Archiducele Wilhelm — Polonia — când de-o dată să a văzut stând sentinelă înaintea unei gherete albă-verde-roșie, în loc de negră-galbenă, cum fusese mai nainte.

Din partea guvernului din Pesta se trimiseră comisari civili, sub pretext de a îngriji de alimentația trupelor, în realitate însă pentru a le supraveghia și a garanta de fidelitatea lor față cu nouul guvern. Trimiterea de recruti la regimentele astă-

La văcărările acestea răspunde însă ministrul *Kristoffy*, care fău întrebăt de redactorul unui diar despre părerile ministrului asupra ordinului lui Lanyi.

— Guvernul, dîse *Kristoffy*, consideră nule hotărările comitetelor resistenței cu privire la împiedecarea instalării fișpanilor. După lege nu comitatul instalăză pe fișpan, ci *fișpanul însuși se instalază*. Prin faptul numirei din partea regelui, fișpanul esercită totă drepturile și datorințele, ce i-le impune legea. În exercitarea acestor drepturi și datorințe fișpanul nu poate fi împiedecat, nu e permis să fie împiedecat, căci cel ce-l împiedecă, se vîrșesc un fapt contrar legei.

Mai dîse *Kristoffy*, că acăstă grevă administrativă a »comitetelor apărătoare ale constituției«, este o amenințare gălă și nu va prinde pe cleiul pe funcționari. Dăcă se vor astă însă și de aceștia, sunt destui omenei cuaflați în teră, cără bucuros vor face serviciu.

Ministrul a mai declarat, că proiectul de lege despre votul universal va fi depus pe biroul camerei la 19 Decembrie. Este exclusă o octroiare a legei, căci guvernul începe să realizeze pe cale legală și constituțională întregul său program. La fine a declarat, că la totă întempliera vor fi alegeri nouă. Când, nicăi el nu scie.

*

*Magyarorszag*⁴ de la 5 Noemvrie relevă cu amărăciune faptul, că un conte german, născut la Potsdam și imigrat în Ungaria, ca să servescă în armata împăratășă, Alexandru Uexküll a fost pus de împăratul comandant suprem în Ungaria. Uexküll nu a fost numit numai comandant al corpului IV de armată, ci și inspector suprem, dându-i astfel rang și putere peste totă trupele din Ungaria.

Inovația acăstă însemnă mult, dîce »M—g«. Conte de origine din Würtenberg și de nascere prusian, este acum locuitor împăratesc în Ungaria ocupată de trupele austriace. *Ungurescă nu scie, nici nu înțelege, căci pe jangă comanda germană și de prisos cunoșcerea limbei statului ungur*. Apoi adăuge: »Dăcă lui Fejervary nu-i va succede absolutismul civil, urmăză absolutismul militar, — cu acăstă amenință cei din Viena. Ei bine, nouă Maghiarilor ni-e tot atât: ori mareșalul austriac, ori generalul de cavalerie. Se încerce cu absolutismul militar, și împăratul Wilhelm II va trimite din Potsdam, drept recunoșință, lui Uexküll ordinul vulturului negru.«

*

Baronul Nicolae Wesselényi deputat și contele Balint Bethlen învăță municipile din Ardeal, ca să-și trimîtă căt de mulți membri la o conferință prealabilă, care va lua măsurile necesare pentru pregătirea unei mari adunări ardeleni a Maghiarilor ardeleni în cestiunea *organisării unitare a mișcării* de residență.

Tore in Italia fău după putință împedecată și la Viena se cerea cu stăruință permisiunea tuturor trupelor ungare în Ungaria. Si în adevăr cele mai multe regimenter de husari fură trimise acolo — se pare că husarii au fost totdeauna întrebuințați ca epuri naționali de încercare (*Versuchskaninchens*). Încă și mai mult. Acești patrioți veniau în Ungaria chiar și pe propria răspundere, întâi un escadron de husari din regimentul Würtenberg, dislocat în Polonia, sub comanda căpitanului Lenkey. N'are încă ore acest bărbat vr'un monument în Ungaria? Din totă părțile se făcea presiuni asupra ofițerilor și soldaților împăratesci: cu amenințări și măguiri. Când regimentul Cecapieri fău atacat de naționali în Pesta, și-a făcut sănțuri în casarmă și a tras asupra agresorilor, cari masacraseră deja câteva sentinete. Atunci palatinul și ministrul de răsboiu se duseră călări la casarmă și aplanară conflictul, adică cum? Cei împăratesci fură condamnați la arest de casarmă și depunerea armeelor și apoi sub escortă de honvedi expediați cu vaporul din Pesta.

Conferința prealabilă să ținut alătări. Cei de față au primit un proiect de rezoluție, care se va prezenta adunării celei mari, ce se va ține în decursul acestei luni în Cluj, participând și Francisc Kossuth. În rezoluție se declară lupta pe viță, pe moarte contra guvernului actual.

*

Cu totă că situația politică este adătă de gravă și incurată și cu totă lupta cea mare, ce se desfășură între guvern, ca reprezentant al coronei, și între opoziție, să vorbit dilele acăstă despre un *prelins compromis*. Oficiul guvernului »Magyar Nemzet« declară acum categoric, că de negocierii asupra unui compromis nu poate fi vorba. Guvernul Fejervary s'a format cu scopul direct, ca bărbății competenți să facă posibil un compromis, ei însă au întempiat refuzul cel mai rece. Terenul compromisurilor a trebuit, deci, să fie părăsit și de atunci nicăi nu s'a întemplat nimic în direcția acăstă.

*

Noul *partid progresist* guvernamental s'a constituit în mare taină cu excluderea orășării publicității. Au participat toți miniștri și vre-o 20 de alți membrii, apoi 15 diariști guvernamentali.

Cei din partidul progresist sunt grozav de iritați asupra contelui Tisza și peste tot a atitudinei partidului liberal. Agitațiunile lui Tisza, dic ei, rețin pe partizanii săi de a trece în sinul »progresiștilor«. Tisza ar fi fost dator, ca ori să prezinte Monarchului un nou program, ori să trăcă în coalitie și la nicăi un cas nu i-ar fi fost permis a da năvală în contra lui Kristoffy și peste tot în contra programului guvernului.

Congregația comitatului Alba-inferioră.

Lunia trecută s'a ținut în Aiud congeația comitatului Alba-inferioră. Dintre membri români ai congeației au participat numai vre-o 15 însă, și anume: I. M. Moldovan, Dr. Isid. Marcus, Dr. Iuliu Maniu și A. C. Domșa Blașiu Orăsanu, preot (St. Iacob), Totoian, preot (Chișfalău), Major, protopop (Aiud), N. Florescu și Bas. Andreia (Ighiu), Blajan (Obreja), Patita (A. Iulia), Magde (Drîmbă), A. Popa și N. David (Bucium), Patachi (Berhîn), Filip și I. Cirlea (A. Iulia). Apoi notari români chemați la poruncă.

După deschiderea ședinței, s'a pus la ordinea dilei propunerea contelui Arved Teleki și soții, pentru apărarea constituției, apoi și alte propunerile în legătură cu acăstă, ca și lui Lazar și soții de a se vota neîncredere guvernului și de a se protesta contra ordinațiunilor ilegale și anticonstituționale ale guvernului.

Contele Teleki Arved, în motivarea propunerile sale, făcă istoricul luptelor dintre Maghiari și Casa de Habsburg. Motivul stărilor încordate dintre Maghiari și Casa domnitore il găsesc Teleki în imprejurarea, că Curtea a avut totdeauna consilieri dușmanoși Maghiarilor, cari îndemnau pe celealte naționalități să lucreze

în curând se făcă lumină, afăndu-se că în Ungaria lucrau la separația de Austria, pările deocamdată cu menținerea împăratului ca rege. Tot ce era nemțesc și austriac fău pus la carantină și suscipționat; edictelor împăratesci, cari trebuiau să apară în fâoaială din Pesta, traduse din »Wiener Ztg.«. Ii se dădu aici altă redigiare, proclamațiunile neagreate de Maghiari fură confiscate și falsificate, ori ce scrișore din Austria deschisă și controlată, așa că ofițerii armatei împăratesci din Ungaria nu mai scieau, care este adevărata orientare? Ei juraseră împăratului jurămîntul de credință, er acum la pretinsul ordin al împăratului, de acord cu guvernul său, li-se cerea un nou jurămînt, în care era și clausa, că vor fi ascultători și constituționi și ministeriului unguresc. În numele împăratului fură conduși contra lui Jellacic, care înainta deasamenea în numele împăratului, așa că trupele de linie împăratesci stăteau față în față într-o campanie fratricidă.

(Va urma)

contra acestora. Si în special poporul român a fost folosit ca armă contra Maghiarilor. Amintesc de revoluția lui Horia și de 1848. Dăcă care a fost răspînta Românilor? Persecuții pe totă terenul. Apelăză în fine la toți locuitorii comitatului să-și dea mâna contra guvernului anticonstituțional, să nu se dea guvernului dări și recruți, căci respectarea ordinelor guvernului ar fi o rușine pentru comitat.

Membrul român Dr. Iuliu Maniu — spune raportorul »Unire« din Blașiu — ia cuvenitul românesc. Maghiarii fac sgomot, părăsesc sala, pretendând să vorbesc ungurești. Fără indignat d-l Maniu, tot românesc, răspunde contelui Teleki, care a asemănat pe Români cu nisice ființe inconsciente, cari luptă contra libertății și se fac instrumente în mâinile celor tări. Nu camarilla a pus pe timpul lui Horia și la 1848 armele în mâinile Românilor, ci tocmai sentimentul pentru libertate și neșirșirea persecuției ale feudalilor. Lupta coaliției nu este sinceră. De ce d-l Teleki, care e membrul acestei coaliții, n'a intrevenit, ca acăstă să pornescă o campanie în contra ordonanțelor ministrului Lukacs. D-l Maniu precisăză apoi poziția partidului național român (sgomot, intreruperi: nu există partid național român) și prezintă o moțiune, pe care o cetește.

In introducere, moțiunea Românilor arată cum forțele adevărate ale statului au devenit încătușate, liberația o frasă, egaliitatea poporelor un balast netrebuie, parlamentul s'a alcătuit după chipul și asemănarea sistemului de guvernare, prefăcându-se în cea mai mare piedecă a libertății poporelor și s'a proclamat ca întărită a întregei ocârmuirii susținerea celei mai perverse dominațiuni de clasă și de rassă, că plângerile Românilor au întimpinat pururea ușă închise și pușcării largi.

Stările aceste de lucruri nu puteau avea altă urmare, decât sguduirea din temoli a întreg organismului de stat și compromiterea întregiei monarhii, care menire și dreptul de existență le avea în primul rînd la căștigarea condițiunilor necesare pentru libera și firescă dezvoltare a tuturor poporelor, cari o alcătuiesc.

Tendința de cutropire etnică a străbătut totă manifestările puterii de stat, încăt nici instituțiunile de drept ale statului nu se mai baseză pe iubirea și voiația cetățenilor. Acăstă politică în deosebi în direcția desnaționalisării poporelor protecate au facut împacițiile pe cei preferați și în lipsa vedetăi clare au atribuit aceste nesuccese nu imposibilități și imoralități întării lor, ci lipsei mijlocelor suficiente..

»In față acestor triste și de tot grave stări și în deplina conștiință a pericolelor, cari din aceste pentru noi și pentru întreaga țară pot să rezulte, clubul român al congeației comitatense în față propunerei de a se alătura și acest comitat la residență pasivă:

1) Iși exprimă adâncă nemulțumire față de întreg sistemul de guvernare, care de la 1867 până adă, punându-se pe baza esclusivismului de rassă, a negligeat adevăratele interese ale țării și a împiedecat nu numai dezvoltarea firescă culturală, economică și politică a poporelor, cari o locuiesc, ci și consolidarea țării acesteia, și care continuându-se, va trebui să producă în definitiv disoluția întregei monarhii.

2) Așteptă de la guvernul Majestății Sale, ca părăsind urmele vechi, să curme nedreptățirile guvernelor premergătoare și în special să revînă ordinațiunile ilegale și neconstituționale ale ministrului de culte și instrucției publică, relative la propunerea limbei maghiare în școlile primare, prin cari s'ar face imposibilă instrucția primară și instrucția poporului român, chiar și în școli susținute din greul muncii noastre.

3) Iși exprimă adâncă îngrijorare în față situației politice actuale, ivite din incidentul așa numitelor pretensiuni militare maghiare, cari sunt menite a servi același sistem de maghiarisare, care ține încătușate forțele naturale ale țării, și a căror împlinire nici decât nu ar contribui la ridicarea armatei și a puterii ei, ci din contră la potențarea nemulțumirei poporelor, deci la slabirea întregei Monarhii.

4) Pretinde desrobirea partidului național român de sub tirania ordinațiunilor ministeriale neconstituționale, ce tind la desființarea individualității etnice și politice a poporului român; cere validitatea principiului egalei îndreptățiri politice a tuturor poporelor țării. În scopul acesta în-

troducerea votului universal secret fără restricții, și propune:

Ca de-o parte moțiunea de alăturare la rezistență pasivă să se respingă, din contră să se îndrumă organele administrative să conlucre și să ușureze împlinirea voluntară a datorințelor cetățenesci; de altă parte congregația comitatensă să-și exprime nemulțumirea față de întreg sistemul de guvernare basat pe esclusivismul de rassă de odată cu dorința, ca Majestatea Sa imperială și regală Apostolică, ca singura soluție posibilă și desăvîrșită a situației încurate, să inaugureze prin guvernul său și prin toți factorii vieții publice de stat un sistem de guvernare, prin care să se valideze principiul egalei îndreptățiri politice a tuturor poporelor din țară, și cu conștiință protesteză în contra ordinațiunilor ministrului de culte și instrucției publică relativă la invățămîntul primar, la a căror execuțare nu va conlucra.

Fișpanul dispune să se citește moțiunea și în ungurești, apoi declară, că nu o poate pune în discuție, deoarece »partid și club român legea mi recunoște«. Păte acceptă moțiunea numai dăcă Dr. Maniu o declară de a sa, dăcă ca venită de la un club român, nu o poate primi.

Dr. Maniu răspunde și declară fișpanului, că nimic nu cedăză din ceea-ce a presentat.

După ce mai vorbesc cățăva Maghiari la propunerea Teleki, ia cuvenitul d-l canonic și preposit capitular din Blașiu

I. M. Moldovan spunând: De 40 de ani de când e membru municipal, n'a asistat la o ședință așa de furtunosă ca acăstă și în care să se aducă atâtea acuzații Românilor. Dăcă noi am ținut cu Camarilla contra Maghiarilor, unde e răspînta? Cine stăpânește averile Curuților? E forte dureros, că oră-ce mișcare fac Români, înădăută sunt timbrați de către Maghiari, că lucreză după inspirația Camarillei contra lor. Să nu uite Maghiarii, că și Români și-au vărsat sângele pentru patria acăstă și chiar pentru Ungaria, când aceea nu era unită cu Ardealul. Noi așteptăm cu tot dreptul, ca Maghiarii să aprecieze jertfele pe cari Români le-au adus pentru apărarea patriei, să-i întimpine cu bunăvoie și să-i ajute în nisuințele lor pentru propria.

Când d-l canonic I. M. Moldovan face acăstă declarație, sala era aprópe gălă și Maghiarii retrăși într-o odaie învecinată făceau sgomot, încât nu se putea audii nimic.

La votare, Români s'au abținut.

Evenimentele din Rusia.

Un nou apel al guvernului.

Agenția telegrafică din Petersburg publică un comunicat oficial, în care se dice, că publicarea manifestului imperial din 30 Oct. n'a liniștit încă țera. Din cauza acăstă guvernul provoacă totă clasele poporațiunei, ca să se abțină dela oră-ce fapte. cari ar putea înăspri situaționea, și să observe o astfel de atitudine în contactul lor public, ca să se evite conflictele și tulburările, pe cari guvernul va fi silit să le reprime pentru a asigura inviolabilitatea vieții și proprietății tuturor cetățenilor Rusiei, fără considerare la naționalitatea și religiunea lor.

Situația în Petersburg.

Diarele apărute Sâmbătă, comenteză situaționea gravă. Unele cer în apeluri radicale înființarea republicei, altele preamăresc asasinarea marelui duce Sergiu și pretind retragerea lui Trepow. Greva, care deocamdată a fost întreruptă — scriu ziarele, — va deveni din nou generală în momentul, când se va da ultima lovitură nouului regim.

Concesiunile guvernului n'au făcut asupra proletariatului nici o impresiune deosebită. Situația e tulbură și amenințătoare, deoarece idea revoluției cuprinde tot mai mult teren, muncitorimea simțindu-se stăpână pe situație. O parte a poporațiunei părăsesc orașul, deoarece sunt temeri, că va urma în curând o catastrofă. Comitetul revoluționar a dat de scire fara-miștilor, ca să se aprovizioneze cu bani daje și medicamente. Circulația svonul, că re-

volutionarii se vor folosi în curând de bombe pentru a-și ajunge ținta dorită.

Din provincie sosesc sciri mai liniștitore. În Rostov, unde tulburările și greva au cauzat pagube de milioane, comunicația pe căile ferate s-a reluat. În Riga s-a ținut Sâmbătă o mare întrunire, la care au participat 150.000 de persoane. Numărătorul a apreciat importanța manifestului Tarului. Trupele au fost salutate cu strigătul: «Trăiască armata!»

Mișcarea în Finlanda.

In urma scirilor neliniștitorei sosite din numărătoare localități ale Finlandei, este cadră rusescă, care staționează în Reval, a sosit în portul dela Helsingfors. Cartierele orașului sunt ocupate de detașamente militare rusești.

Tarul a convocat pe șîua de 20 Decembrie o sesiune extraordinară dieta finlandeză, pentru a se revisui basele dreptului electoral pentru alegerile dietale.

Jurămîntul Tarului.

Diariul »N. Fr. Pr.« îi comunică un diplomat următorul:

«De sigur va fi bătut la ochi, că Tarul Nicolae II, chiar și în manifestul, în care promite constituționea, se numește „autocratul tuturor Rușilor“ și că peste tot a evitat până acumă a întrebuițarea cuvîntul »constituțione«. Se crede, că Tarul, va evita și în viitor întrebuițarea cuvîntului »constituțione«, său alte expresiuni analoge. Motivul acestui lucru este, că Nicolae II, a jurat pe evanghelie înaintea tatălui său, Alexandru III, că nu va renunța niciodată la autocratie. Alexandru III, adecă, fiind convins de necesitatea autocraciei, se temea de caracterul șoavător al fiului său, care pe când era încă moștenitor avea reputația de liberal, și pentru a-l feri de apucăturile liberale, tatăl său l-a supus acestui jurămînt. Etă de ce Nicolae II, care este fără religios, spre a păzi măcar după forma esternă sfîrșenia jurămîntului, a evitat expresiunile amintite, deși în fond nu le mai poate evita.»

Încercarea de instalare din Clușii.

După-ce Vineri, în 3 Noemvrie, fișpanul conte Ladislau Teleki a fost instalat după cum se scie (oposiția susține, că aceea n'a fost instalare, căci borborosela neprincipiată de nimeni făcută în mijlocul unei ploii de oue clocite nu se poate considera de prestare de jurămînt), Sâmbătă în 4 Noemvrie urma să se facă instalarea atelui și fișpan și la municipalitatea comunală!

Aici însă membrii municipali au scutit să aranjeze lucrurile așa, în cît au impiedicat apariția contelui Teleki în sală, așa că instalarea nu s'a putut face.

Etă ce s'a petrecut în numita ședință:

Primarul Szvacsina deschidînd ședința să cetire hărție de demisiune a contelui Beldi, fostul fișpan, căruia membrii opoziției îi fac mari elogii.

Profesorul de la facultatea de teologie reformată Kecskeméthy Istvan face propunere, ca să se trăceă la procesul verbal meritele contelui Beldi, cu mențiunea, că sub actualul guvern nu vră să servescă.

Propunerea lui Kecskeméthy (ultimul pasagiu) a combate prof. de universitate Szamosi.

Pisztory Mór sustine propunerea, care apoi se votăză cu mari aplause.

Se cetește decretul de numire al contelui Teleki în mijlocul unui sgomot asurător.

Apathy Istvan, prof. de universitate, luând cuvîntul, să cetire unui proiect de moțiune, prin care să se enunțe: 1) că municipalitatea comunală n'are incredere în nou fișpan și consideră numirea lui de nelegală; 2) protestăza contra prestării jurămîntului și nu primește acăstă prestare de jurămînt; 3) interdice municipalității să ia parte, fie activ, fie pasiv, la prestarea de jurămînt.

Primarul Szvacsina declară, că nu vră să se facă complice la o ilegalitate și invită pe fișcalul comunal Emanoil Gajzagó să se pronunțe asupra moțiunei.

La aceste cuvinte a isbuțnit o gălăgie teribilă și strigătă: Primim moțiunea! Nu ne trebuie interpretă. Noi cunoscem legea! etc. Mai mulți membri s'a postat la ușă, să impiede intrarea fișpanului. Ședința se suspendă, er după redeschidere primarul enunță părerea fiscalului comitent făcută în scris. Conform acestei păreri, primul punct al moțiunei se poate pune la ordinea dilei, celealte două nu.

După o discuție gălăgișă purtată mai ales între profesorii de universitate, între cari afară de Lukacs Adolf și Szamosi, toți aderenți ai opoziției, primarul vădînd, că nu se poate face nimică, a amânat ședința.

In jurul primăriei era adunată o mare multime de oameni, cari au început să cânte imnul maghiar și cântecul lui Kossuth.

Pentru deseră să a proiectat manifestație cu torțe pentru profesorii universitări, cari au combătut în reprezentanța comunală instalarea. Autoritățile însă au interdicție orice manifestație.

SCIRILE DILEI.

— 6 Noemvrie n.

Recipiarea baptiștilor. Ministrul de culte Dr. Lukacs a trimis o circulară tuturor municipiilor, prin care se anunță recipiarea baptiștilor printre confesiunile recunoscute de stat. Circulara dice:

»Baptiștii maghiari ținând la 15 Septembrie a.c. congresul lor în Ócsa (comitatul Pest-Pilis-Solt-Kiskun), mi-au trimis din acel congres »organizația bisericescă a baptiștilor și profesiunea credinței și organismul comunităților creștinescilor botizate, numite de obște baptiste«, cu rugămintea, ca să aprob aceste organizații modificate după observațiile antecesorilor mei și ale mele, pronunțându-mă asupra recunoșcerii legale a confesiunii baptiste.

»Fiind că baptiștii, doritorii se constituie în contestație recunoscută de lege, prin presentarea regulelor lor organice și a profesiunii lor de credință au satisfăcut dispozițiile cuprinse în art XLIII cap. 7 p. 2 din 1895 despre liberul exercițiu al religiunii; mai departe fiindcă organizația și profesia de credință prezentată nu se opun legilor în vîgor de moralității publice, nu este identică cu nici una din confesiunile recunoscute deja, și nici de altădată nu subverserà nici un motiv legal, pentru care să li se denegă aprobarea; fiind că, în sfîrșit, petitionarii au asigurat înființarea a cel puțin unei comunități și instruirea religioasă a copiilor lor, am dat regulamentului organic al baptiștilor și profesiuniei lor de credință clausa de aprobară, declarând confesiunea baptistă în virtutea art. XLIII 1895 drept confesiune recunoscută legalmente, având protecția și supraveghierea statului.«

Adunare poporala. In Teiuș se va ține la 14 Noemvrie o adunare poporala, la orele 10 a. m. în otelul »Habb«. Program: Votul universal și desbaterea asupra situației.

Procesul de presă al »Răvașului«. In numărul 14 al diariului »Răvașul« din Clușii a apărut un articol avîntat de conținut etic-religios intitulat „Nădejdea“. Procurorul a formulat acuzație contra numitului diar pe motiv de »afîșare contra națiunii maghiare«. Senatul de punere sub acuzație a tribunalului din Clușii în ședința sa dela 30 August, ascultând și pe apărătorul d-l Dr. Amos Frâncu, care a arătat netemeinicia acuzației, a respins cererea procurorului. Decizia senatului a fost confirmată la 10 Octombrie și de Tabla regescă. După cum este informat numitul diar, acuzația ar fi fost pusă la cale la intervenția unui român, ceea-ce constituie un fapt de tristă degenerență.

Cununie. D-l Dr. Eugen Porea își va serba la 19 Noemvrie cununia cu d-sora Domnica Chirțop în biserică gr. or. din Câmpeni. — Ca rescumpărare a anunțurilor de cununie, d-l Dr. Porea a dăruit pentru Masa studenților din Blașiu 50 cor.

Reglele Oskar al Svediei a comunicat guvernului norvegian, că membrii casei sale regale renunță la rangurile și demnitățile ce aveau până acumă în armata norvegiană.

Scoalele românești din Turcia. Administrația scoelor și bisericilor românesc din Turcia a cerut ministerului român de culte și instrucție publică, de a trimite pe săma scoalelor române din Macedonia 2000 de abecedare.

Un preot român gr. cat. în America. »Unirea« din Blașiu scrie, că părintele Dr. Epaminonda Lucaciu, fost paroch în Cenadul sârbesc, va pleca în curând în America și se va stabili în Cleveland-Ohio, unde va păstorii numărătoare unită emigrări în nouă continent. I. P. S. Sa Metropolitul Victor a dat preotului, care a luat asupra și o sarcină atât de grea, binecuvîntarea sa și i-a dat tot-odată totă cărțile liturgice necesare pentru serviciul său.

Decorarea unor ofițeri români. Tarul Rusiei a decorat cu ordinul »Sf. Ana« pe majorii români Haralambie și Gaișeanu, cari în timp de 18 luni au urmărit în Mancuria, ca reprezentanți ai României, fazele răsboiului rusojaponez.

Serbările din Genua. Ceremonia inaugurării nouălor lucrări ale portului, a fost împunătoare. S'a făcut în prezența regelui Victor Emanuel și a reginei Elena, a președintilor Senatului și al Camerei, a ministrilor și a tuturor autorităților, precum și a amiralului Barnaud și a tuturor ofițerilor escaderelor franceze, engleze și americane. Noul port, care va fi numit Victor-Emanuel, va avea o suprafață de mai mult de 300 hectare și o capacitate de 4 milioane de tone de mărfuri pe an. Aprîpe de nou port va fi creat un parc de 2000 vagone și un altul de 1800 la est de cel vechi. Mișcarea mărfurilor în portul Genua e adăugată de 5 milioane și jumătate de tone. Tota diarele relevă unanim importanța economică a serbărilor dela Genua și caracterul lor, resunând politica pacifică ce Italia o face adăugă și pe care guvernul ei o interpretează fidel.

Din Macedonia. Din cauza amenințărilor bandelor grecesci, mai mulți Români al căror avut și viață este la dispoziția acestor criminali, au fost săliți să treacă în partidul întunecătorului, al gecomanismului. Ca exemplu cităm pe notabilității Români din Samara: Miha Mutu și Beșiu. După ce au stat căteva săptămâni închiși în casă, necutezând să-și vadă de turmele de oii de proprietățile lor, au fost nevoiți să se inscrie în lista dușmanilor nemulțumit. Una din condițiile supunerii lor a fost să retragă băetilor dela școală românească. Cei doi notabilități și-au retras băetii, pe care îi aveau la școală comercială din Salonic.

— Cunoscutul rentier Nola Apostolina din comuna Perivole (Macedonia) a căzut în mâinile antartilor, pe când se ducea într-un sat numit Munabit. Se crede că cu mult fond că și el a fost omorât. Nola Apostolina este unul dintre cei dintâi apărători ai românismului din Perivole, cununat cu părintele D. Constantinescu și fratele său Gheorghe Milor, omorât acum cățiva ani tot de antarații greci. — L. Beșiu măcelar din Abela a fost asasinat. El era recunoscut ca grecoman și ca aprovizionator al bandelor grecesci. Se crede că tot comitetul grec l-a asasinat, fiind că abuzase de incredere.

Sinuigaș misterios. In șîua de 22 Octombrie un pasager a luat odaie la hanul »Corona« din str. Văii. A doar că dimineață s'a impușcat, lăsând pentru poliție căteva rânduri scrise în limba germană: »Nu cercetați cine sunt. Va fi greu să aflați. Ingropati-mă imediat. M-am ucis singur. E. S.« După cum este informat »Br. L.« poliția a fotografiat cadavrul și a pornit cercetări pe baza acestei fotografii. Se dice că s'ar fi aflat, că numitul sinuigaș ar fi fost Nic. Cerna, institutor din București...

Febra tifoidă în Sibiu. Diariul »S. D. T.« din Sibiu scrie, că dela 16 Octombrie până la 4 Noemvrie s'a anunțat casuș de febra tifoidă în Sibiu: 80 de cazuri în spital și 51 în oraș. Neșind în spital loc suficient, se vor mai zidi 2 barace, așa că se fie loc pentru 150 bolnavi. Care este interesul boliei, nu s'a putut încă constata. Autoritățile vor publica o instrucție, pentru că publicul să se știe de ce să se ferescă. Numita foie recomandă deocamdată a nu bă decât apă fierătă. Tot apă fierătă este să se întrebuițe și să se spălate și curățat dinților și spălat vaselor. Mai departe omenii trebuie să se ferescă de mâncăruri nefiante: salată, ridichi, varză crudă, ardei verde etc.

Concertul musicii orașului. Mercuri în 8 Noemvrie n. musica orașului aranjată în otelul »Europa« o seră Strauss. Musica va fi executată cu acăstă ocazie piese compuse de membrii familiei Strauss. Începutul la orele 8 și seara. Intrarea 60 bani.

Demonstraționi la universitatea din Viena.

Sâmbătă, în 4. Novembrie, studenții germani au pus la cale o demonstrație contra studentilor sud-slavi și Italiani. Motivul demonstrației a fost, că în acea zi s'a împlinit anul, de când s'a întimplat la Innsbruck cunoșterile ciocnirile între Germani și Italiani. Demonstrația a inceput pe la orele 10 în aula, care era plină de studenți de diferite naționalități. În mijloc stăteau studenții germani, er pe estradă, de unde se deschideau scările spre facultatea de filozofie, se aflau sud-slavi și Italiani. Cele 2 tabere erau despărțite de un cordon de pedeli, așa că deocamdată ostilitățile se manifestau — numai prin cântarea de cântece naționale și într-o parte și în cealaltă.

Pe la orele 11 s'a inceput îmbrăcările prin aceea, că Italianii nu s'a descooperit, când Germanii au cântat »Wacht am Rhein« și catorva Italiani li s'a dat jos pălăriile de pe cap. Germanii fiind mai numeroși, în scurt timp au scos pe a adversarii lor de pe câmpul de răsboi. Fără să, acăstă nu s'a putut așa ușor, fiindcă Slavii și Italianii, de și mai puțini, s'a impotriva apărând-se cu bastonile. Au fost mai multe răni.

Demonstrația a durat până pe la ora 1, când Italianii și Slavii s'a retras.

Senatul universitar a fost convocat apoi a chibzui asupra măsurilor de luat.

Bibliografie.

A apărut:

„Abecedar și intâia carte pentru deținerea limbei maghiare în scoalele populare, pe baza planului ministerial de învățămînt, de Francisc Koós, inspector școlar în pensiune și consilier regesc și Vasile Goldiș, prof. gimn. în pensiune și secretar consistorial în Arad, ediție a V-a, corectată. Prețul legat 40 fil. Brassó, editura H. Zeidner. În scurt timp cartea aceasta a ajuns acum ediție a V-a și s'a tipărit în peste unușăzădecă de mii de exemplare.

Dilele acestea a apărut în editura H. Zeidner din Brașov manualul didactic: »Elemente din constituția, patriei și datorințele cetățenesci, pentru școlile populare, de Vas. Goldiș, prof. gimn. în pens.

ULTIME SCIRI.

Lugos, 6 Noemvrie. Românii din comitatul Caraș-Severin adunați aici în număr mare, au votat o rezoluție, cerînd revocarea măsurilor care împiedecă valorarea limbei române, precum și votul universal fără nici o restricție.

Budapestă, 5 Noemvrie. Adunarea extraordinară a comitatului Abaúj-Torna a decis, că consideră ilegală numirea fișpanului, pe care nu-l va instala, nu-i va pune la dispoziție nici locuință, nici biuру și a interdicții funcționarilor a veni în contact cu nouul fișpan. — Ministrul de interne a anulat hotărîrile comitatelor Coșoca, Békés, Cenad și Timișoara privitoare la rezistență pasivă.

Macău, 6 Noemvrie. Într-o adunare ținută aici, contele Apponyi a cerut ca să se facă imediat alegeri dietale nouă, pentru ca »națiunea« să scape de absolutismul actual. Reforma electorală a guvernului nu are valoare fiindcă nu exprimă voînța națiunii.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșanu.

Redactor responsabil: Traian H. Pop.

Dr. ST. N. CIURCU.

Viena IX Pelikangasse 10. Telefon nr. 17065. Cabinet de consultație cu somitățile medicale și specialiștii din Viena.

